

ACC. N:R M. 14605: 1-5.

Landskap: Småland Upptecknare: Heildur Wickström, Norrköping
Härad: Sunnerbo Berättare: " " "
Socken: Pjättnäs Berättarens yrke: fräken
Uppteckningsår: 1958 Född år 1900 i Traryd

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Om Gustafsfors herregård och dess ägare. s. 1-3.

Industrier. s. 1, 5.

Klock gumma - Klock-Anna. s. 3-4.

Fuktad kvovolsänman. s. 3-5.

Avrättningsplats. s. 5.

Gården Gustafsfors i Pjätteryd socken (hetat Gäaryd förut) omfattade cirka 600 tunnland jord, av vilka ungefär 20 var odlade. Till Gustafsfors herrgård hörde 8 st. Torpställen.

Den här plats har varit en central ort i forna dagar. Här har varit kungs- och ar-rättningsplats. Här har legat en hel del industri-företag, såsom pappersbruk, såg, kuarn, färgeri, mejeri, benstamp, smedja, mekanisk verkstad med spikhammare, gju-beri som tillverkade träskverk, spisar, sädeskarper ~~grytor~~ m.m.

Här delar sig Helgeån med sina forsar och fall och här ligger en några tunn-land stor ö - där herrskapsbyggnaden, ladugård och andra byggnader en gång stått. Numera är alla byggnader borta men den höga stenfoten till herr-gårdbyggnaden finnes kvar även den med 11 steg av kuarnstenshjul gjorda trappan. Källarvåningen med sina valv är förbjudet att beträda. Här hade kronolänsman sina fångar under sin tjänstetid. Här ligger ännu kvar den gamla parken med sina restiga träd av lönn, ask, björk, ek och pil, en park som säkert på sin tid varit mycket vacker men numera ^{är} förvildad.

Min mormor, Maria Veborg, född Svahn, har berättat en del om den gamla gården som på sin tid ~~ägs~~ ^{des} av hennes morbröder kronolänsman Erik Gustaf Blomgren f. i Berga d. 18/5 1801. I kyrkoboken bestämmes han

för Hofrättscommisarie. Han var gift med en komministerdotter från Berga,
Annette Elisabeth Blomberg f. 12/5 1814. De hade 9 barn.

Då min mormors mor gifte sig med en nästan dubbelt så gammal man som
dessutom hade rätt så trassliga affärer, så var hennes bror mycket emot
detta parti. Mormors mor var omkring 40 år när hon gifte sig och efter endast
ett par års äktenskap så blev hon änka med två barn, att ensam försörja
hennes man hade efterlämnat en del skulder och en del fordringsägare uppen-
barade sig. I sin förtevilan vände hon sig till sin bror Erik Gustaf Blom-
gren som sa: "Hör du Johanna - jag tycker du ska sitta av de där skulderna
så slipper du ut med några pengar" Och så kom det sig att min mormors
mor Johanna Swahn, född Blomgren och dotter till förutvarande länsman-
nen i Berga - fick traska iväg med sina två små barn till fängelset i
Kävjä för att "sitta av" sin avlidne makes skulder. Efter som barnen voro
så små, fick fänggevaldgeren ta hand om dem. Och i fängelset fick mor-
mors mor begrundas - att hon ej följt sin brors råd - att inte gifta sig med
den skuldsatte Swahn.

Efter fängelsetiden återvände mormors mor till Gustafsfors - där hennes
bror upplät en stuga till bostad åt henne och hennes barn. Och så kom

det sig att Gustafs förs blev platsen för min mormors uppväxttid.

Erik Gustaf Blomgren var en fruktad man - av dem som brukat mot lagparagraferna. Han var omulligt sträng och hård i behandlingen av sina fångar och var inte utan fiender. En gång hade några sällar som bu-
ro ägg till honom rivet ner en bro där de visste han skulle färdas samma kväll. De togo dock inte med i beräkningen att länsmannen hade en dresserad hund - som alltid sprang före för att se efter så att inga hinder var i vägen för äldonet. Framkommen till den trasiga bron började hunden skälla alldeles hejdlöst - så att länsmannen steg av vagnen och lyfte med sin lykta och fick därvid se den sönderriwna bron. Hade han ej haft hunden som varskott - så hade hästar och ekipage samt länsmannen själv strörtat ner i forsen.

I Pjätteryd socken fanns under denna tid en klok gumma som kallades för Klok-Anna. Hon behövde blott se ett plagg som den sjuke burit för att veta vad för slags sjukdom det var och ordinera läke medel och behandling. Ofta kunde det hända att hon behandlade sjuka personer, som läkare förklarade vara obotliga. Klok-Annas rykte blev känt i hela Skandinavien och många av dem som besökte henne blevo botade. En gång hade hon en norrman två danskar, en ödlänning och en gottlänning samt många andra sam-

tidig. Eleganta täckvagnar och fina hästar kunde man ofta se utan för hennes skugga. Klok-Annas allt mera omfattande praktik gjorde att hon fick betydande inkomster. Men hon ormtalades också såsom mycket hjälpsam - hon delade gärna med sig åt fattiga och behövande.

Men denna praktik var olaglig - och allt som var olagligt var som en nagel i ögat på Kronolänsman Blomgren. En dag kom han i sin vagn för att häkta henne. Det märkvärdiga var att när han fått Klok-Anna placerad i sin vagn och åter skulle köra - så stod hästarna fastnaglade vid marken. I sin ilska pistade han på hästarna - men de flytta sig ej ur stället. Så här kunde det ej fortgå - det blev ingen annan råd än att låta Klok-Anna stiga ned från vagnen. Och så snart hon satt fötterna på marken, så blev hästarna rörliga igen. Kronolänsman Blomgren fick fara hem igen med oförrättat ärende.

För endast några år sedan besökte upptäckaren Gustafsforsön Ruiner och lämningar visar att här en gång i tiden varit ett rörligt liv. Här finns märken efter gamla dammfästen, byggnadsmurar som talar om gammal företagsamhet. Höga stå de gamla träden i parken, och där herrskapbyggnaden legat. frodades buskar med långa skott. I parken finnes ännu kvar en bersä - där ett kvarstenshjul är bordskiva. Utanför ön

Strax intill är ligger avrättningsplatsen på en hög kulle. Detta för att det av-
bruggna huvudet skulle rulla nedför branten och ned i furusen. Någon avrättning
under kronolänsmans Blomgrens tid - Tror jag inte att det var

Men det bofasta folket på platsen talar om än i dag - att de härt be-
rättas att kronolänsman Blomgren var en fruktad man. Det var inte nå-
digt att ha otalt med rättvisan i hans distrikt.

Fråga om industin under hans livstid - så vet jag att det var färgeri-
kvarn och sågverksrörelse och det är möjligt att han hade fler rörelser i gång

I början på 1800-talet bedrevs pappersbrukstillverkning av Isak Lön-
negren.

Kronolänsman Erik Gustaf Blomgren dog den 17/10 1866 och begravdes på
Prätteryd kyrkogård - där en sten visar hans sista vilorum. Hans maka var
bosatt i Prätteryd tills 1877, då hon flyttade till Värjö.